

Skûtsjeier 2013: OUDE TIJDEN HERLEVEN

Bijdrage van Stichting Hattum de Vries

In de nalatenschap van Wietske de Vries bevindt zich ook een zak turf. De muizen hebben er danig in huis gehouden. De afkomst van deze zak turf is ongewis. Zeker is dat de turf een lange reis gemaakt heeft om in Oudega te komen. Waarschijnlijk heeft de familie Beijert voor vervoer gezorgd en zou het uit het turfhoek, nu in bezit van Willem de Vries, kunnen komen.

Over turf gesproken.

Op 27 april 2013 vond, in het kader van het skûtsjeier 2013, de Turface plaats. Een veertiental skûtsjes nam deel en deed o.a. Oudega aan. Er werd ook turf gelost en een Bakbrogge meegenomen. Ook in Oudega stond het zwart van de mensen en was er veel bedrijvigheid. Wat een mooie dag. Het leverde tal van mooie foto's op.

We vergeten wel eens dat Oudega in het verleden ook zijn skûtsjes heeft gehad. Uit de administratie van de burgerlijke stand op het gemeentehuis te Drachten valt op te maken dat er in het eerste kwart van de twintigste eeuw de volgende schepen liggen.

In 1910 ligt Bouke de Vries in Oudega met zijn schip 'Ziet verder'. In datzelfde jaar vinden we ook Willem de Vries, schipper van 'de Hoop' en Linze de Vries met de 'Jonge Johannes'.

Deze familie de Vries heeft als stamvader Johannes Hindrik de Vries, die eind 19de eeuw ook schipper is. Al deze eigenaars zijn broers van elkaar. Linze de Vries heeft ook nog een aantal jaren buitengaats gevaren. Een aantal familieleden woont nog in Oudega. Naast het schipper zijn, is men ook brandstofhandelaar. Een van de vele broers, Johannes, heeft het turfhoek laten zetten, maar daar een volgende keer meer over.

Ook heeft Jelle Balsma hier zijn domicilie op het skûtsje 'de Weldaad'.

En dan nog het pronkje 'de jonge Wytze' van de familie Welling, één van de beurtschepen van Oudega.

In 1917 treffen we ook Meindert de Vries en Teade de Vries aan op een woonschip. Zij zijn mattenmaker. Tenslotte moet ook Bouwe Zwerver nog genoemd worden, ook hij woont op een schip. Zijn ouders wonen aan de wal in Oudega.

Een van de skûtsjesfamilies die hier jaren vracht laadt, namelijk zand, is de familie Van Akker. Hun schip ligt zo veel jaren achtereen zand te laden, dat ze bij het straatbeeld gaat horen.

Nog sterker, door het hier vele aanwezig zijn treft het dat Willem de Vries een van de dochters van Van Akker leert kennen, namelijk Harmke.

Foto: skûtsje fan Van Akker

Ik mocht haar interviewen en vertel met haar toestemming haar geschiedenis als schippersdochter. De ouders van Harmke zijn beide afkomstig uit een schippersfamilie. Haar moeder is een Pietersma. Deze familie heeft haar domicilie in Drachten. Haar vader is een Van Akker. Deze familie vinden we in Leeuwarden. Harmke wordt geboren in 1948 op het skûtsje van haar ouders 'de Twee Gebroeders'. Het schip komt in 1922 als roefschip van de helling van Tjipke Douwes Barkmeijer in Stroobos. Het schip is een 'Grinslander'.

Dit type vaart veel in Groningerland. Een zekere Postma uit Giekerk is de eerste eigenaar van deze 'Hoop op Zegen'. In 1925 komt het skûtsje in de familie Van Akker, Johannes van Akker wordt de eigenaar. Het schip krijgt nu de naam 'de Twee Gebroeders'. Het schip ligt van 1925 tot 1942 in Leeuwarden. Jan van Akker, de vader van Harmke, heeft met het schip gevaren van 1943 tot 1956. In 1946 trouwen de ouders van Harmke. Het skûtsje, 34.145 ton heeft dan al een opdrukker. Harmke heeft het zeilende skûtsje dus niet meer meegemaakt. De opdrukker wordt door Van Akker met een aantal draden vanaf het skûtsje bediend. Het skûtsje heeft zijn domicilie in Leeuwarden aan de Emmakade of het Vliet.

Het schip vervoert van alles. Van turf tot steenkool, van vezel tot stratendrek en zand. Vooral het vervoer van zand is een constante. Overal in de drie noordelijke provinciën haalt en brengt ze vracht.

Tot haar achtste jaar is Harmke aan boord van 'de Twee Gebroeders'. Als kleuter zit ze aan het touw boven op de roef. Vanaf haar zesde jaar krijgt zij onderwijs van haar moeder. Soms gaat ze

enkele dagen naar school. Al naar gelang waar het schip ligt. Daarom noemen we dat ligplaatsonderwijs.

Vader Van Akker heeft in het achteronder, achter de roef een slaapbak getimmerd aan het voeteneinde van de echtelijke slaapstede. Er wordt gewoekerd met de ruimte op het kleine skûtsje. In 1956 koopt vader Van Akker een groter schip, een 66 tonner. Een steilsteven motorschip met de naam 't Is net oars'. Harmke komt dan aan de wal. De bedoeling is dat zij in Leeuwarden op het schippersinternaat komt wonen met de naam: 'it Roefke'. Maar een familielid is al jong weduwe en kan wel wat extra inkomsten gebruiken. Bij deze tante komt Harmke in de kost en volgt ze in Leeuwarden op de schippersschool 'Eben Haezer' onderwijs. Ze maakt daar lange dagen, volgens Harmke haar herinnering van 8.30 uur tot 17.30 uur met een kleine pauze. Schipperskinderen doen een versneld traject en leren de stof van de lagere school in drie jaar. Voor schippers is er de mogelijkheid om een gedeelte van het kostgeld van het schippersfonds te krijgen. Oorspronkelijk is dit fonds opgericht in Terhorne door twee predikanten.

Foto: familie Van Akker met dochter Harmke

Harmke heeft een prima plek bij haar tante en haar kinderen, maar is blij dat ze in de weekenden weer op het schip is. Nadat de school op zaterdag er opzit, gaat ze met de bus naar de plaats waar het schip ligt. Heerlijk vindt ze dat. In het nieuwe schip is veel meer ruimte. Soms vaart het schip zaterdag nog ergens heen. Op zondag wordt er niet gevaren. 's Avonds wordt Harmke weer naar Leeuwarden gebracht.

Al die jaren, van haar vijfde tot haar zeventiende jaar, dat het schip in Oudega ligt in de weekenden, leert Harmke de jeugd van Oudega kennen en zo ontmoet ze een zekere Willem de Vries en zo is het gekomen.

Het zand, dat van de Garijperweg komt wordt door de vrachtauto van Kuipers aan het havenhoofd, er is een speciale laadplek voor, in het schip gestort. Het schip wordt geladen tot de witte plaatjes

(te zien aan de buitenkant). Het ruim is snel vol en bijna elke dag wordt het zand ergens onderweg gelost waar het nodig is voor wegebouw. Het schip is een zelflosser, d.w.z. dat er aan de giek een bak zit, die te bedienen is met een lier.

Vader en moeder Van Akker hebben altijd hard gewerkt. Soms, in krappere tijden, varen ze voor de beurs. Dat wil zeggen dat je bijvoorbeeld in Harlingen op de beurs (kantoor) een vracht kunt halen.

In 1955 is Van Akker kampioen bij de SKS met 'de Twee Gebroeders'. Hij vaart als particulier schipper. In die jaren zeilen ze ook onderlinge wedstrijden en lenen het materiaal van elkaar.

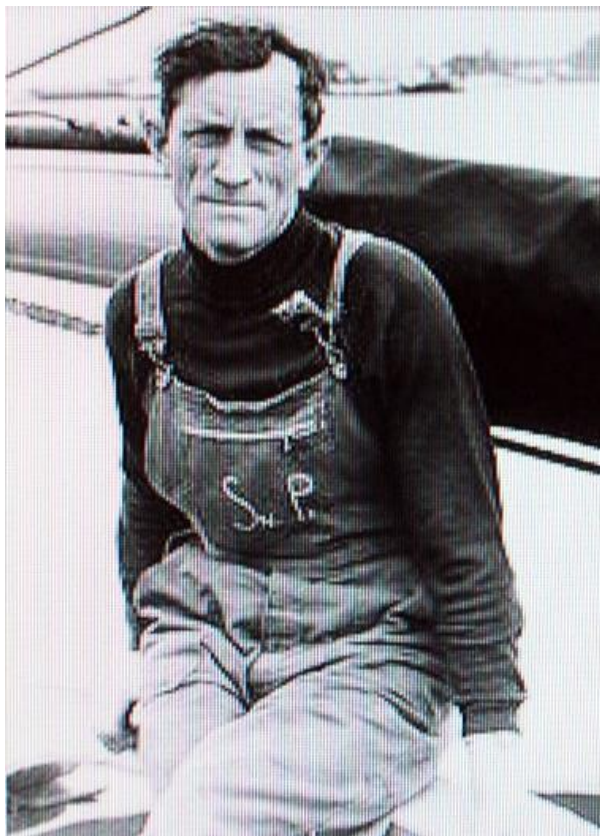

Foto: vader Van Akker

Als vader Van Akker zijn skûtsje in 1956 in de verkoop doet, meldt zich niet direct een liefhebber. Bij honderden gaan deze skûtsjes de sanering in. Als er echter een wedstrijd skûtsjesilen is van de SKS doet de familie Van Akker mee. Heit wint drie wedstrijden met zijn skûtsje, maar moet daarna weer vracht gaan varen. De kost moet wel verdiend worden. Het schip wordt in 1956 aan Sneek verkocht. Het wordt de eerste Sneker Pan. Sneek heeft niet veel succes met het schip en koopt in 1961 een Pijpster skûtsje van Cees de Jong uit Assen. In 1973 en 1984 wordt van Akker met dit schip SKS kampioen. Tot in de tachtiger jaren vaart Van Akker als schipper op dit skûtsje. Al die jaren gaan Harmke en Willem met het volgschip van Sneek de zeilweek mee. In hun kamer hangt een prachtige foto van 'de Twee Gebroeder' in actie.

Tegenwoordig treffen we het tweetal nog wel eens aan bij een sluis om even die sfeer op te snuiven. Even een kijkje nemen hoe de schippers het er van afbrengen en soms even een praatje. Gedachten aan vroeger komen dan weer boven. Harmke haar slotwoorden: "Het skûtsjesilen is iets wat met het hele leven van onze ouders en ons leven is verweven".

Ik wil Harmke en Willem hartelijk bedanken voor de gastvrije ontvangst en de bereidheid tot gesprek.

Als iemand nog informatie heeft over de skûtsjes, hierboven genoemd, hou ik mij graag aanbevolen.

Arjen Bosgraaf.